

Practices of Intimacy of Children in the Family Home*

Marija Golubović

Abstract

As the family home is a gathering place for the whole family and as it best expresses the ways of family communication, family cohesion, solidarity and the routine of family life, it is the family home that can reveal more about the practices of intimacy. The subject of this paper is the intimacy practices of children in the family home with the aim of revealing the influence of the spatial organization of the family home on the relationships between family members and intra-family dynamics. The basic research questions concerned the personal perception of intimacy, the ways of its manifestation, the experience of home and the relationship between personal and shared space, as well as the connection between space and emotions, which was contributed by the method of emotional maps.

Key words: practices of intimacy, family home, children

Праксе интимности деце у породичном дому

Дефинисање интимности

Реч интимност потиче од латинске речи *intimus* која се користи да означи особу са којом постоји најдубљи, најповерљивији и најприснији однос (Богдановић и Ристић, 1996). Концепт интимности првенствено се односи на начине на које су изграђене блиске везе између појединаца као и на квалитет тих веза. Постоје различита тумачења интимности у зависности од контекста у коме се интимност јавља. Интимност се перципира као особина дијадног односа и испољава се кроз тенденцију откривања себе другоме кроз успостављање везе са њим (Czyzowska et al. 2019). Интимност подразумева блиске везе између појединаца, било да их они субјективно доживљавају као такве, било да су оне друштвено препознате као интимне (Jamieson, 2011). Социјални психолози истичу да човек, када задовољи основне физиолошке потребе, тежи задовољењу потреба за љубављу, наклоношћу и припадањем. Човек жуди да има добре односе са другим

* Corresponding author: marija.96g@gmail.com

Please cite as: Golubović, M. (2023): „Prakse intimnosti dece u porodičnom domu“. Godišnjak za sociologiju vol.19(30): 11 – 26

људима, да има своје место у својој породици и у групама којима припада и управо та жудња је оно што га подстиче да ствара интимне везе (Маслов, 1976). Да би се појединац осећао остварено и достојанствено неопходно је да задовољи потребу за интимношћу која представља вишедимензионални конструкт и која се мора сагледавати из више перспектива (Gaia, 2002). Интимност се састоји из најмање три различите димензије које не морају нужно да коегзистирају у свим интерперсоналним везама, али које, када се јављају истовремено, чине суштину онога што се сматра интимношћу и суштину оних веза које се могу дефинисати као интимне. Дејвид Морган, бавећи се праксама интимности у оквиру породице дефинише три димензије интимности као: физичку интимност, емоционалну интимност и интимно познавање између актера интимног односа (Morgan, 2009). Када говори о физичкој интимности Морган напомиње да се не ради о простом физичком испољавању сексуалности. Физичка интимност укључује бригу, заштиту и све физичке контакте попут држања за руке или начина додиривања који указују на блискост између две особе. Друга, емоционална, димензија интимности је комплекснија. Емоционална интимност обухвата размену јаких емоција различитог квалитета између две особе укључене у интимни однос, али и препознавање својих сопствених емоционалних потреба као и разумевање туђег емоционалног понашања чак и без вербалне комуникације. Емоционална интимност сматра се једном од кључних потреба без чијег задовољења није могућ правилан развој људског бића. Овај облик интимности представља незаобилазно искуство и „лепак“ било ког интимног односа (Gaia, 2002). Последња, трећа димензија, названа интимно познавање између актера интимног односа, условљена је флуидним границама између јавног и приватног. Интимно познавање између појединца састоји се од свега онога што актери интимног односа знају једно о другом, а што је другима изван тог односа непознато или се са њима о томе не говори (Morgan, 2009). Поверење се заснива на уверењу да друга особа неће открити другима оно што јој је поверено и да неће износити детаље свог интимног односа појединцима изван тог односа. Брачне везе и везе на релацији родитељи–деца садрже елементе све три димензије. Треба истаћи да је код веза на релацији родитељи–деца искључена сексуална физичка интимност, а када је реч о брачним везама које подразумевају присутност све три димензије интимности више је реч о идеалним конструкцијама брачних односа него о реално постојећем феномену.

Породични дом

Породични дом представља место становања, али и сплет образаца комуникације, интеракције и образаца поимања простора и времена. Поред тога, рефлектује и културне или етничке особености групе којој они, који у том дому живе припадају, осликава њихове начине понашања, однос према животној средини, простору и времену (Esen, 2019). Дом је простор у коме се појединци осећају слободно да изразе своју личност и своје особености. Сама кућа, енте-

ријер, начин на који је искоришћен простор представљају одраз личности појединца или идентитета породице (Mallett, 2004). Дом, какав нам је данас познат и какав је уобичајен на Западу, није постојао одувек, а понајмање у данашњем облику. Поистовећивање породице и породичног дома је релативно нов феномен који се у Европи и Америци јавља од краја 18. века када долази и до промена у начинима живота породица. Концептуални развој дома био је праћен развојем породице као приватне јединице и од средине 19. века дом постаје простор са физичким и симболичким особеностима. Најзначајније за трансформацију из куће у дом је управо њено симболичко и просторно одвајање од спољашњег света (Cheal, 2008). Породични дом је простор у коме се одвија брачни и породични живот па, сходно томе, представља феномен чијим се проучавањем може стећи увид у приватизацију породичног простора и просторну поделу породичних улога. Стамбени простор може имати различита значења за оне који у њему живе. У том простору може да варира степен приступа и да постоји успостављен систем граница (Dermott and Seymour, 2011). Породични дом никако не треба сматрати јединственом целином. Сваки члан породице жели да у свом дому има простор који може сматрати само својим, али исто тако неопходно је и постојање заједничких просторија које су доступне свим члановима породице, које се заједнички користе и које су средиште породичног живота и породичних пракси.

Проблем са оваквом поделом простора настаје онда када има више чланова домаћинства него што има просторија, па се неретко и заједничке просторије претварају у нечији лични простор (Крстић, 2017). У таквим ситуацијама одрасли и деца деле собу или родитељи дневну собу користе као спаваћу. Активности попут спавања или учења захтевају потпуну приватност у односу на активности као што је ђаскање са другим члановима породице, играње друштвених игара или заједничко гледање телевизије па самим тим постојање засебних просторија има и врло практичну функцију. Да би физичка структура дома омогућила солидарност породице, али и задовољење појединачних потреба чланова породице за институцијама изван куће и породице, неопходно је да, поред простора који служи за заједничке активности свих чланова породице, постоји и простор који ће сваком од чланова омогућити приватност (Riemer, 1943).

Свако домаћинство има своје поделе које се заснивају како на идејама и уверењима, тако и на родној, полној и старосној структури (Gittins, 1993). Деца су упркос постојању њихових личних просторија под сталним надзором родитеља; кухиња је простор, традиционално, резервисан за жене, а спаваћа соба је најинтимнији сегмент породичног дома. Сам стамбени простор је предмет непрестаног нормирања и, иако представља најинтимнију и најприватнију страну породице, истовремено зависи и од јавне сфере (Segalen, 2006). Нове идеје и праксе могу бити успостављене у породици, али оне су готово увек модификоване тако да одговарају владајућој структури друштва и посредоване су културом и традицијом тако да не буду супротстављене владајућим нормама (Furstenberg, 2019).

После Првог светског рата развио се широк покрет који се тичао уређења ентеријера и који је тежио да наметне нове норме. Многе до тада уобичајене

навике, попут заједничког коришћења истог кревета од стране неколико чланова породице или заједничког коришћење купатила са још неколико породица, постале су неприхватљиве (Segelan, 2006). Постало је неопходно да се посао планирања и уређивања породичног дома усклади са савременим породичним трендовима и њиховим разумевањем. Неопходно постаје и да рутина и приватни живот модерне породице буду уклопљени у физички простор у коме породица живи (Riemer, 1947). Промена организације породичног простора је одражавала ново схватање односа јавности и приватности у њему, па је добра организација простора требало да омогући адекватну и функционалну циркулацију у простору. Постојање узајамног дејства између јавног и приватног у породичном дому је толико фундаментално да управо оно обликује архитектонске норме изградње породичног дома. Јавна сфера не почиње, нити се завршава на улазним вратима (Gabb, 2008). Границе између приватног и јавног нису строго одређене већ долази до преплитања ове две сфере, а оно што представља спону између јавне и приватне сфере су улазна врата, прозори и дворишта или баште (Morgan, 1996 према: Gabb, 2008). Често је простор и полуприватан, попут купатила, које пружа интимност онда када је онај ко га користи у њему и када су врата закључана. Такође је и простор за интимност када служи за активности попут заједничког туширања партнера. Упркос томе, купатило је ретко искључиво приватан простор зато што се уступа на коришћење и гостима који нису чланови породице онда када су у посети (Gabb, 2005).

Идеалан распоред просторија би био онај који омогућава да се не нарушава приватност, односно да се од главног улаза може доћи директно до сваке собе у кући и то без проласка кроз друге просторије. Спаваћа соба и купатило не би требало да буду одвојени, нити би кухиња и трпезарија требало да буду превише удаљене како би се избегао напор и невоље око „саобраћаја и транспорта“ у кући (Riemer, 1943). Спаваће собе представљају најинтимнији простор у породичном дому и углавном су уређене тако да представљају одраз личности онога коме та соба припада. Насупрот спаваћој соби, дневна соба представља простор који дели више људи и која служи за презентовање породице другима. Због тога се у дневној соби често налазе најбољи комади намештаја, успомене, уметничка дела и породичне фотографије (Cooper, 1974). Две стратегије се користе за постизање веће интимности у породичном дому – просторна или временска сегрегација. Приватност се деци обезбеђује кроз просторну сегрегацију која подразумева постојање мултифункционалних дејских соба које им пружају простор за игру, учење, у којима се налазе њихове играчке и које су опремљене рачунарима и телевизорима. Родитељи и даље, најчешће, деле спаваћу собу и реткост је да имају посебан радни или било какав простор за себе. Важно је напоменути да, иако је друштвено пожељно да свако дете има своју собу, или да одрасли и деца не деле собу то, некада, из економских разлога није изводљиво (Madigan and Munro, 1999).

Методологија истраживања

Истраживање пракси интимности деце у нуклеарној породици конципирано је као квалитативно истраживање. Основне методе биле су: полуструктурисан интервју и метод емоционалне мапе. Полуструктурисан интервју је одабран као основни метод због своје отворености и флексибилности које омогућавају да се дође до значајних података о теми. Сачињен је водич за интервју како би се поставила најважнија питања, али како би остало простора и за слободно изношење мишљења учесника истраживања. Интервју је структурисан тако да садржи 4 теме за разговор: доживљај интимности и личног простора, породичне праксе, однос са родитељима и однос са братом/сестром, за оне испитанике који имају сроднике. Методом емоционалних мапа проширена је и појашњена грађа добијена интервјуом. Након транскрипције интервјуа урађено је отворено кодирање како би се кодови конструисали на основу материјала, без претходног кодног система. Процес кодирања обављен је преко програма за анализу квалитативних података QDA Miner.

Метод емоционалне мапе представља квалитативну методу која је преузета из студије *Behind Closed Doors* (Gabb, 2006). Овај метод омогућава просторно представљање породичних интеракција и даје увид у динамику породичних односа. Сваки учесник истраживања прави своју емоционалну мапу тако што скицира план своје куће и распоред соба са неким од кључних елемената попут трпезаријског стола, софе у дневној соби, кревета у спаваћој соби и сл. Затим сваком од укућана, укључујући и себе, додељује емотикон одређене боје. Задатак учесника је да распореди те емотиконе по сликовном приказу породичног дома при чему сваком од емотикона у боји укућана додељује једну од емоција (туга, бес, љубав и срећа) која се код њега испољава кроз интеракцију са другим чланом или члановима породице на одређеном простору у породичном дому. Примена ове методе омогућава да се стекне увид у утицај просторне организације породичног дома на перцепцију интимности и на унутарпородичну динамику.

У истраживању је коришћен пригодан узорак јер су учесници бирани према доступности и спремности да учествују у истраживању. Популацију су чинили млади, односно деца из нуклеарних породица старости од 17 до 27 година. У случајевима када су учесници имали сроднике и они су учествовали у истраживању. Узорак чини 15 учесника из 9 нуклеарних породица: у 4 случаја имамо јединце, у по једном близанце и близанце са старијом сестром, један случај браће и два случаја брата и сестре. Обављено је 15 полуструктурираних интервјуа и нацртано исто толико емоционалних мапи.

Резултати истраживања

Када је реч о доживљају дома код учесника је доминантан романтичарски наратив у коме дом представља место које пружа слободу, љубав, заштиту и топлину.

Емилија: За мене дом представља место где се осећам најсигурније. Простор где сам окружена драгим људима, где сам одрасла, где се осећам слободно и могу да будем управо оно што јесам и да таква будем прихваћена. Зона комфора на коју сам навикла, за коју ме веже мноштво успомена. Место где припадам.

Клара: Дом је за мене осећај сигурности, породица... Место где могу кроз да се „оголим“, да будем ја. И место где сам свакако најсрећнија и где се увек осећам мирно, спокојно, ушушкано и заштићено.

На питање да ли дом повезују са физичким простором који га чини или са осећањима која пружа одговори учесника се деле у две групе. Прву групу чине они који дом повезују искључиво са осећањима која пружа.

Интервјуер: Која ти осећања изазива реч дом?

Емилија: Па прво неко природно, позитивно осећање, да дом припада нама и ми њему. Онда мир, спокој, радост, љубав, пожртвованост, али и чежњу када сам удаљена.

Аћим: Осећања нормално, простор је само простор.

Другу групу чине учесници који сматрају да, када је реч о дому, не треба одвајати простор који га чини и осећања која пружа, али наглашавају да предност ипак дају осећањима. За Милоша дом представља, пре свега, место где је његова породица.

Милош: Па, и са једним и са другим. Мислим, дом као дом јесте простор, као што сам рекао, кућа или стан где живи породица. Не мора то да буде где првобитно живиш. Ти сад можеш да одеш било где, па сад, оно, опет је дом тамо где је породица.

Клара: Па, прво ми је пало на памет са осећањима која пружа, али морам себе половично да демантујем зато што је то мени повезано. Простор, ту су неке ствари, ситнице у дому које имају неку нашу породичну тежину, али... Наравно да и осећај који он пружа, али мени то иде једно уз друго. Волим свој дом као такав, а волим га и због тога што ми даје тај осећај који сам мало пре поменула. Али свакако да то не би било то без неких ту ситница, углова, ћошкова, неких соба или нешто слично. Тако да мени то једно без другог не може, али ако бих морала да одаберем онда би свакако био осећај који пружа.

Поред заједничких просторија које су доступне свим члановима породице, свако од учесника жели да у свом дому има и простор који може сматрати само својим. Важност личног простора потврђују искази учесника, али важност коју придају личном простору варира у зависности од тога да ли је реч о учесницима који су јединци или имају брата или сестру. Аћим, који је јединац на сликовит и духовит начин описује колико је њему важан његов лични простор.

Интервјуер: Ти си јединац, колико ти је важан твој лични простор?

Аћим: Не да је важан, него је ограђен и обезбеђен. Мој лични простор је, како да опишем, тврђава, замак, било који ограђен простор са капијом и стражом. Или Хогвортс за време напада Волдеморта са оном враџином кроз коју ништа не пролази.

Интервјуер: Твоји родитељи, да ли смеју нешто да дирају у твојој соби?

Аћим: У моју собу се не улази без куцања, значи не.

Клара која је делила собу са старијим братом и Реља, који је делио собу са братом близанцем, истичу како им, управо због тога, лични простор и није превише важан.

Клара: Па с обзиром на то да сам неких... Сад ћу ти тачно рећи, 14, да, 14 година делила собу с братом није ми важно зато што су то моји људи, моји најближи. Апсолутно ми није важно. То једино осећам сада, када дођем из Београда где живим сама и кад дођем кући фали ми, али можда на 15 минута дневно да будем мало сама, али то ипак није мој лични простор... Могу било где у стану да будем мало сама. То јако кратко траје, али ми није битно да имам свој лични простор.

Реља: Па, сад, ето, ја имам брата близанца. Ми, ето, имамо 20 година и увек смо и били у истој соби. Чак смо и у дому (студентском) у истој соби и некако немам тај осећај који, ето, видим код других другара којима је битно да имају баш своју собу која је само за њих, у коју нико неће да уђе тако, одједном. Ми смо навикли, ја и брат, увек да смо заједно.

Павле и Милош су из четворочланих породица које су живеле у кућама од око 50-ак квадрата. Павле је делио собу са братом близанцем, а Милош са млађом сестром. Родитељи и једног и другог су дневну собу користили као свој лични простор па обојица објашњавају да нису имали навику да куцају због такве просторне организације живота у породичном дому.

Павле: Нисам куцао зато што је ето, мала кућа. Није велика да има много соба, па су једни тамо, други овамо. Чује се све.

Милош: Мислим, тако смо живели да, оно, стан где није то неки велики простор или било шта да ти сад можеш да будеш толико опуштен. Не знам шта је Клара причала (смех), али две собе и сад, увек је све то, врата отворена. Мислим, као има собе чисто, оно, фигуративно. Овако нема.

Нико од учесника који имају брата или сестру није истакао да је очекивао од других укућана да куцају пре уласка у њихову собу. Чак и неки испитаници који су јединци истичу да су од родитеља очекивали да куцају једино ако имају посету. Објашњавају да је то просто ствар навике, коју нису развили, или да нису очекивали да се куца због просторне организације породичног дома.

Емилија: Не очекујем (да куцају) зато што немају навику да улазе често, осим ако им нешто баш не треба. А куцање практикујемо онда када ми је друштво ту или тако нешто. Имају поштовања, не досађују, не упадају често, да тако кажем, у собу. Осим кад им нешто треба, јер знају да или нешто радим или желим да будем сама, тако да поштују то доста.

Реља: Не, то код нас није била пракса никада. Мислим, нама је соба повезана са сестрином собом и врата су увек била отворена. Осим сад, јер смо изоловани због короне пошто се ми највише крећемо. Али не, никада, код нас се никада није куцало кад се улази у нечију собу.

Милош: Нисам очекивао да куцају.

Интервјуер: Уопште?

Милош: Па нисам. Искрено, зато што, сад 'ајде да смо браћа или, типа, две сестре или тако нешто, па онда океј. Зато што другачије ствари се причају, разумеш, кад су две сестре, два мушкарца и све то. 'Ајде па да сам сам па и да очекујем, али овако смо брат и сестра...

Иста ситуација је и са поштовањем интима родитеља од стране деце. Ни код деце не постоји навика да куцају пре уласка у родитељску собу, али налазе друге начине да поштују интиму својих родитеља.

Емилија: Упадам као разбојник, ако ћемо искрено (смех). Не, не куцам. Осим кад знам да одмарају. Једино у тим ситуацијама.

Милош: Па, мислим, исто је. Није било ни код њих то неко куцање или било шта.

Павле: Углавном ако спавају, на пример, ја нисам куцао, али кажем: „Мама! Тата! Еј, спавате ли? Треба ми ово, треба ми оно...“.

На тему односа између личног и заједничког простора се надовезује разговор о интимности. Занимљиво је да учесници интиму повезују управо са постојањем личног простора који суштински представља предуслов за постојање интима. Дакле, испитаницима је битно да имају свој лични простор како би део своје интима сачували од осталих укућана.

Сања: Интимност је могућност да задржиш неку информацију само за себе, да имаш време које посветиш себи...

Мартин: Да имам своје парче, део собе који је намењен само мени или, не знам, да имам свој стан где бих био сам са собом кад год пожелим и колико дуго желим.

Милица: Па не знам, тај неки кутак. Простор за себе, па ти сад ту ради шта ти је воља. Али то твоје не мора да буде лично твоје, али да се поштује да је твоје.

Одговарајући на питање како исказују наклоност учесници наводе да физичку интимност испољавају загрљајем или успутним додиром, док се код емоционалне интимности највише истиче разумевање за емоционално понашање и потребе других чланова породице. Ипак, учесници су склонији исказивању емоционалне интимности и то преко спремности да саслушају другу страну, да је похвале или јој покажу разумевање.

Сања: Исказујем тако што сам увек спремна да саслушам, посаветујем, ослушкујем потребе те особе, трудим се да је изненадим нечим што воли...

Касја: Загрљај из чиста мира и можда комплимент, то је то.

Клара: Имамо болесно стрпљење. Значи, ето, само то ћу да издвојим, јер је то, оно...Значи, тачно осетимо кад је неко нервозан, забринут и имамо доста стрпљења. Некад кад нас нешто изнервира и када би викали на неког другог, ако видимо да он није сав свој онда као то занемаримо.

Када дају одговор на питање шта им је најбитније да би могли да се пове-ре некој особи учесници су истакли да им је најбитније да јој верују, да је добро познају и да су уверени да она неће оно што јој је речено делити са другима изван тог односа.

Милош: Па шта је најбитније? Мислим, не може то одмах чим се упознаш са особом да нешто ту јој се повериш. Него видиш једноставно размишљање, неке поступке, да ли сачува неке тајне. Нормално, ту имаш скривене као неке тајне, мислим измишљене, па ти сад видиш да л' тај неко стварно чува тајне или не.

Неда: Да зна да чува тајну, да је искрена, да поштује то што сам њу изабрала да јој кажем нешто што је важно мени и да знам да ће то да остане између нас.

Разговори, као и емоционалне мапе, су показали да, када је реч о свађама у смислу просторне заступљености у породичном дому, да је то свакако купатило, односно простор који је специфичан по томе што представља полуприватан простор који служи за заједничку употребу свих укућана, али ономе ко га користи, у том тренутку, пружа интимност.

Касја: Купатило, кад сви идемо негде па због спремања.

Клара: Можда једино испред WC-а, ко ће први да уђе.

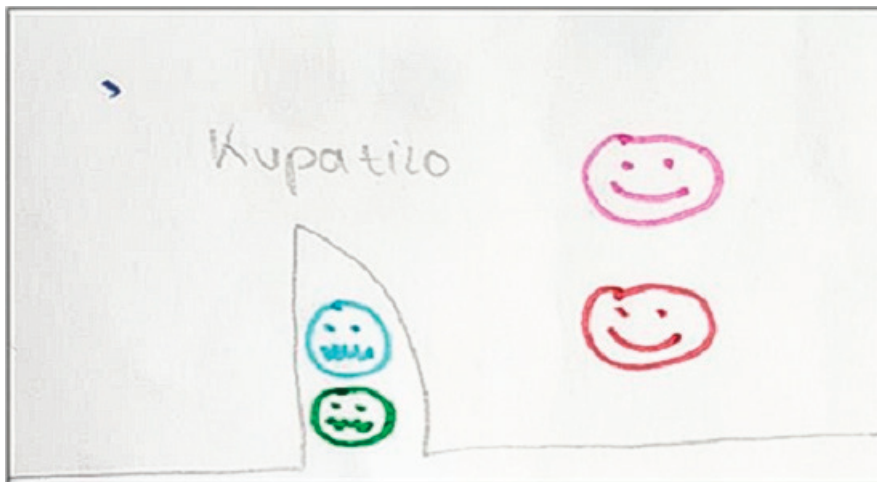
Реља: Увек мама и сестра шизе и луде ако неко оде у купатило пре њих. И само што не узму да нам броје кол'ко пута одемо у купатило. Не знам што, не знам шта је проблем.

Емилија: Дневни боравак, јер у њему најчешће боравимо сви.

На исечцима емоционалних мапа учесника видљиво је да се купатило јавља као простор највећег незадовољства укућана. Као простор који користе

сви укућани, купатило има највећи број тужних или љутих емотикона. Приметно је да учесници истраживања који су мушког пола себе представљају емотиконима који симболишу негативне емоције у простору купатила, као и да себе представљају у простору испред купатила, а женске чланове породице у купатилу. Објашњавајући своју емоционалну мапу Милош каже: Ја и тата, брат мој, вечито чекамо да уђемо у купатило.

Figure 1 Исечак са емоционалне мапе - Ми 1

Figure 2 Исечак са емоционалне мапе – Ка 1

Сви учесници који су делили собу са братом или сестром истичу да им то није представљало проблем када су били млађи, али како су одрастали јављала се потреба за одвојеним простором. Милош и Клара су брат и сестра, он је 6 година старији од ње и делили су собу 14 година. Обоје истичу да је соба била подељена на његов и њен део и да је он био попустљивији према њој. Сви учесници који су делили собу са братом или сестром истичу да се потреба за личним, одвојеним простором јављала и повећавала како су одрастали.

Клара: Па, није било страшно, мислим сад, из ове перспективе. Свако је имао своју страну собе. Брат је имао своју страну и радни сто нам је био заједнички, али свако је имао свој мини кутак, ћошак са својим стварима, али радни сто нам је био заједнички. Наравно, било је свађа, немој то да остављаш на мом кревету, немој то да остављаш ту, али некако смо били флексибилни и баш смо функционисали. Али мислим да не би било тако да сам ја старија, а не Милош (смех) јер је Милош доста попустљивији према мени и све је могло да буде како сам ја хтела, али да, било је свађа поготово кад смо... Заправо више кад смо мало одрасли. И онда, после неких годину дана свађа смо схватили да неко од нас двоје мора да оде. У том тренутку је било идеално да то буде Милош, јер сам ја била на половини средње школе... Али било је свађа, али ништа превелико и ништа, оно, да смо се клали. То је то, са моје тачке гледишта.

Милош: Па, то је била једна соба као да је подељена. Мислим, свако има свој кревет и своју комоду. Добро, 'ајде, делили смо радни сто и све то, али иста само, али као подељена на два дела. Мислим, и увек је, оно, нека шала.

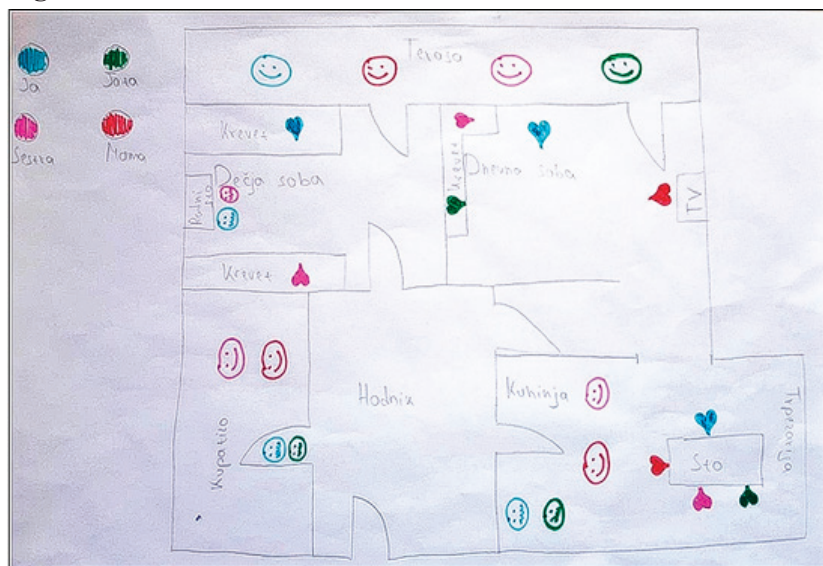
Анализа емоционалних мапа

Милошева емоционална мапа (Слика 3) представља добар приказ онога што су и други учесници цртали. Код већине учесника је приметно да су позитивне емоције, као што су љубав и срећа, заступљене у простору где чланови породице заједно проводе време: дневна соба, трпезарија и, у случају Милошове мапе, тераса. Ово је простор који не пружа интимност члановима породице чак ни онда када га користе као свој лични простор. Негативне емоције, попут туге или љутње, укућана јављају се највише на простору купатила. Специфичност купатила огледа се у томе што оно пружа интимност ономе ко је у њему само док је у њему и док су врата закључана. Купатило ретко представља искључиво приватан простор већ служи заједничкој употреби свих укућана и гостију. Занимљиво је да испитаницима задатак цртања емоционалних мапи није тешко пао, сви су без проблема таргетирали одговарајуће емоције на простору породичног дома. Уз то, током саме израде емоционалних мапи радо су објашњавали оно што цртају.

Милош на мапи представља свог оца и себе испред купатила са емоцијом беса, док су његова мајка и његова сестра представљене унутар купатила са

емотиконима који симболизују срећу. Милош је делио собу са млађом сестром и у интервјуу је истакао да је њихова соба била подељена на два дела и да је једино радни сто био заједнички. Управо је радни сто, на мапи, у дечјој соби, означен емотиконима са емоцијама беса, што још једном потврђује да када је реч о простору који служи заједничкој употреби долази до негативних емоција.

Figure 3 Емоционална мапа – Милош 1

Кроз интервјуе учесници напомињу да се женски чланови породице неретко понашају као да „полажу право“ на коришћење купатила. Милош, поред купатила, своју мајку и своју сестру приказује емотиконима среће и у кухињи. У интервјуу је истакао да су оне задужене за кување, док отац то ради у посебним приликама, па оца и себе у кухињи представља емотиконима који изражавају љутњу. У обзир треба узети да су учесници емоције својих укућана представљали субјективно, онако како они сматрају да се неко осећа у одређеном делу породичног дома.

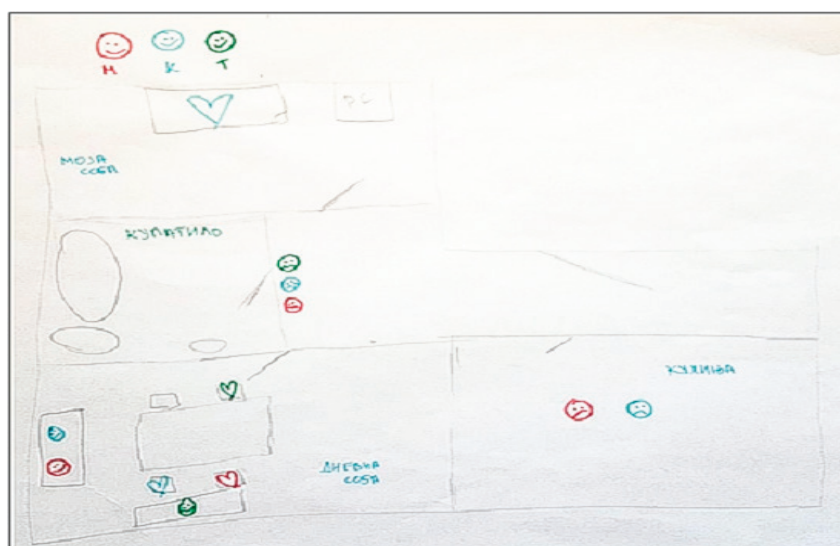
Виктор на својој емоционалној мапи (Слика 4) у кухињи црта једино своју мајку и то емотиконем који изражава тугу. Он је истакао да његов брат и он помажу мајци у кућним пословима, али да је за кување задужена искључиво она. Виктор је делио собу са братом близанцем и код њих је разлог негативних емоција било коришћење заједничког рачунара, што су обојица и потврдила у интервјуима. Занимљиво је да и Милош и Виктор свој део и део собе своје сестре, односно брата, означавају емотиконима који симболизују љубав.

Figure 4 Емоционална мапа – Виктор 1

Касја на својој емоционалној мапи (слика 5) кухињу представља као простор у коме се појављују само она и њена мајка и то користећи емотикон који изражава тужне емоције, док се њен отац у овом простору не појављује. У њеној кући, дневна соба је простор који родитељи користе као лични, али га описује као простор у коме су сви представљени емотиконима који изражавају позитивне емоције и то објашњава тиме да телевизију не гледају, па немају разлога да се свађају за место испред телевизора или око тога који ће канал гледати.

Figure 5 Емоционална мапа – Касја 1

Закључак

Интимност представља најприснији и најдубљи однос и може се јавити у различитим контекстима. Један од њих јесте и породични дом који чини место становања породице, али и сплет образаца комуникације и интеракције између чланова породица. Због тога представља место које може много тога открити о праксама интимности и односима унутар породице. Анализа исказа који се тичу интимности показала је да се испољавају све три димензије интимности, али у различитој мери. Најмање је заступљена физичка интимност и она се испољава преко загрљаја и успутног додира. Емоционална интимност је комплекснија и она се испољава чешће од физичке. Чланови породице емоционалну интимност испољавају преко разумевања за емоционално понашање и потребе других чланова породице и увек су ту да саслушају и посаветују једни друге, али и пруже подршку и разумевање једни другима. Трећа димензија интимности је интимно познавање између актера интимног односа. Она је условљена границама између приватног и јавног. Главна компонента ове димензије је поверење. Учесници истраживања истичу да је за поверење између две особе неопходно да се оне довољно дуго и довољно добро познају, а нужан елемент је и да, ниједан од актера интимног односа неће оно што му је поверено поделити са појединцима изван тог односа. Као особа од поверења не одређује се конкретна особа већ учесници истраживања говоре о особинама које та особа треба да поседује и о свом односу са њом. Резултати истраживања показали су да код доживљаја породичног дома доминира романтичарски наратив према коме дом представља место које пружа љубав, заштиту, топлину и сигурност. Поред тога, дом се најчешће повезује са осећањима која пружа, док се физичком простору не придаје превелик значај – дом је тамо где је породица. Важност коју учесници истраживања придају личном простору варира у зависности од тога да ли је реч о учесницима који су јединци или имају брата или сестру. Већи значај постојању и поштовању личног простора придају учесници који су јединци. Ипак, учесници који су делили собу са братом или сестром истичу да се потреба за личним простором повећавала са годинама, како су одрастали. Просторна организација породичног дома има велики утицај на доживљај интимности и однос према интими. У оним породицама у којима је животни простор организован тако да родитељи заједничке просторије, попут дневне собе, користе као личне, куцање пре уласка у собу није било уобичајено. Мада, независно од просторне организације, куцање пре уласка није практиковано ни од стране родитеља, ни од стране деце. Потреба за личним простором произилази из тежње да се део интима сачува од других укућана. У смислу просторне заступљености, како су показале емоционалне мапе, купатило представља простор највећег незадовољства укућана јер означава полуприватни простор који користе сви чланови породице, али онеме ко тренутно борави у њему пружа интимност. Емоционалне мапе показале су да су позитивне емоције, као што су љубав и срећа, заступљене у простору где чланови породице заједно проводе време: попут дневне собе, трпезарије или терасе. Реч је о простору који

не пружа интимност члановима породице чак ни онда када га користе сами. Када је реч о кухињи то је простор у коме доминирају женски чланови породице, док су емоције различите – од среће до туге. Иако се јавља и осећај љутње у случајевима када су учесници делили собу са братом или сестром, део простора који припада њиховим сродницима обележавају емотиконом који означава љубав. Захваљујући комбинацији методе интервјуа и метода емоционалних мапа стиче се увид у просторну условљеност пракси интимности, као и увид у утицај просторне организације породичног дома на доживљај интимности, емоције укућана, као и динамику њихових међусобних односа.

Литература

- Богдановић, Б., Ристић, С. (1996): Латинско-српски речник. Ваљево: Ваљевска штампарија.
- Branković, S. (2007): *Uvod u metodologiju kvalitativnih istraživanja*. Beograd: Megatrend Univerzitet.
- Cheal, D. (2008): *Families in Today's World*. London: Routledge.
- Cooper, C. (1974): "The House as Symbol of the Self". *Fundamental Processes of Environmental Behaviour*: 130–146.
- Czyzowska, D., Gurba E., Czyzowska N., Kalus A., Sitnik – Warchulska, K., Izydorczyk, B. (2019): "Selected Predictors of the Sense of Intimacy in Relationships of Young Adults". *International Journal of Environmental Research and Public Health* vol.16(4447): 1–13 .
- Dermott, E. and Seymour, J. (2011): *Displaying Families*. New York: Palgrave Macmillan.
- Edwards, R., McCarthy, R., Val, G. (2012): "The politics of concepts: family and its (putative) replacement". *British Journal of Sociology* vol.63(4): 730–746.
- Esen, R. and Uysal, B. (2019): "The analysis of living room furniture and room spaces used by families relations of West Black Sea Region in Turkey". *Engineering Science and Technology, an International Journal* vol. 22: 692–696.
- Furstenberg, F. (2019): *Family Change in Global Perspective: How and Why Family Systems Change*. Pennsylvania: Population Center Working Papers.
- Gabb, J. (2008): *Researching Intimacy in Families*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gabb, J. (2005): "Locating Lesbian Parent Families". *Gender, Place and Culture* vol.12(4): 419–432.
- Gaia, C. (2002): "Understanding emotional intimacy: A review of conceptualization, assesment and the role of gender". *Social Science Review* vol.77(3): 151–169.

- Gittins, D. (1993): *The Family in Question*. London: MacMillan Press.
- Крстић, Н. (2017): „Симболичке поделе породичног простора“. Годишњак за социологију XIII/19: 25–53. Ниш: Филозофски факултет.
- Madigan, R. and Munro, M. (1999): “The More We Are Together. Domestic Space, gender and privacy”, u: Tony Chapman and Jenny Hockey (eds) *Idela Home? Social Change and Domestic Life*. New York: Routledge.
- Mallett, S. (2004): “Understanding home: critical review of literature“. *The sociological Review* vol.52(1): 62–89. Oxford: Blackwell Publishing.
- Маслов, Х.А. (1976): *Мотивација и личност*. Београд: Полит.
- Morgan, D. (2009): *Acquaintances: The Space Between Intimates and Strangers*. London: Open University Press.
- Jamieson, L. (2011): “Intimacy as a Concept: Explaining Social Change in the Context of Globalisation or Another Form of Ethnocentricism?”. *Sociological Research Online* vol.16(4): 1–15.
- Riemer, S. (1947): “Sociological Perspective in Home Planning”. *American Sociological Review* vol.12(2): 155–159.
- Riemer, S. (1943): “Sociological Theory of Home Adjustment”. *American Sociological Review* vol.8(3): 272–278.
- Segalen, M. (2009): *Sociologija porodice*. Београд: Clio.

Праксе интимности деце у породичном дому

Марија Голубовић

Апстракт

Како је породични дом место окупљања читаве породице и како се у њему најбоље испољавају начини породичне комуникације, породична кохезија, солидарност и рутина породичног живота, управо породични дом може открити више о праксама интимности. Предмет овог рада су праксе интимности деце у породичном дому са циљем откривања утицаја просторне организације породичног дома на односе између чланова породице и унутарпородичну динамику. Основна истраживачка питања тичала су се личне перцепције интимности, начина њеног испољавања, доживљаја дома и односа личног и заједничког простора, као и везе између простора и емоција чему је допринео метод емоционалних мапи.

Кључне речи: праксе интимности, породични дом, деца

RECEIVED: 11.4.2022.

REVISION RECEIVED: : 09.10.2022.

ACCEPTED: 10.10.2022.

marija.96g@gmail.com